

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא בתרא – דף מספר 26

בס"ד, ב' באדר תש"נ.

מערך הצדקה העירוני קופה ותמחוי

א. פתיחה

כפי שכבר נמסר, אנחנו נתמקד בלימוד "מסכת צדקה" בבבלי העוסק במערך הצדקה העירוני. נפתח בהיכרות ראשונית עם תמחוי וקופה, ומשם נמשיך לעיון במערך האכיפה על צדקה. במהלך לימוד "מסכת צדקה" מומלץ לתת את הדעת למבנה המסכת – לחטיבות השונות שלה, להיגד העולה מתוכה, ולאופן בו האמוראים "בנו" מסכת.

ב. קופה ותמחוי – רקע ראשוני

1. משנה פאה פ"ח מ"ז.
2. תוספתא פאה פ"ד הל' ח-ג.
3. סנהדרין יז; "ותניא כל עיר... ומלמד תינוקות".
4. רמב"ם:
 - א) מתנות עניים פרק ט הלכות א-ג.
 - ב) דעות פ"ד הכ"ג.
 - ג) תפילה פי"א ה"א.
5. להרחבה:
 - א) פרשנות המונח תמחוי בפירוש הגאונים לטהרות עמ' 41 (הערך תמחוי במילון בן יהודה).
 - ב) תוספתא כפשוטה לפאה עמ' 418 שו"י 30 ד"ה פרוטה לקופה.
6. מומלץ לחשוב על המקור לחיוב להעמיד תמחוי וקופה, האם יש לו זיקה לפרשת צדקה במקרא? כיצד עומדים התמחוי והקופה מול המושג "די מחסורו אשר יחסר לו"?

ג. כפיה על קופה ותמחוי

1. הבריייתא הנ"ל בתוספתא פאה פ"ד ה"ח ובמקבילות בבבלי ב"ב ח. ובירושלמי ב"ב ופאה (הובא בדף מקורות 24).
2. יתמי:
 - א) בבלי ב"ב ח. "וא"ר יוסי אמר ר' יוחנן הכל לפסי העיר... לאחשובינהו קא עבידנא".
 - ב) ראשונים:

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא בתרא – דף מספר 26

בס"ד, ב' באדר תש"נ.

- (1) ר"י מיגאש ד"ה כללא דמילתא.
 - (2) רמב"ם שכנים פ"ו ה"ו.
 - (3) יד רמה סימן פז.
 - (4) חידושי הרמב"ן ד"ה הא דאמרינן.
 - (5) רא"ש תחילת סימן כט, עד "וארנוניות".
3. איפרא הורמיז :
- (א) ת. "איפרא הורמיז... דכולהו איתנהו בהו".
 - (ב) מה טיב היחס בין פדיון שבויים ובין צדקה לעניים שמדובר עליה בסוגיה? מה מלמדת יחידה זו על חובת הצדקה העירונית?
4. ורשאים בני העיר לעשות קופה תמחוי :
- (א) ח: "תנו רבנן קופה... ולהסיע על קיצתן"; שם בהמשך, "אמר אביי מריש... עבידנא ביה".
 - (ב) תד"ה ולשנותה לכל מה שירצו.
 - (ג) ר"י מיגאש ד"ה ורשאינן בני העיר (יד רמה, בתוך סימן צ, ד"ה והא דקתני סופא).
 - (ד) חידושי הרמב"ן ד"ה ולשנותן לכל מה שירצו.
 - (ה) חידושי הרשב"א ד"ה ולשנותן לכל מה שירצו.
 - (ו) להרחבה – סיכום כל הנ"ל בריטב"א.
 - (ז) חשבו על משמעות המחלוקת להבנת צדקה עירונית.
- נושא הבא בלי נדר – גבאי צדקה וכפיה על צדקה.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא בתרא – דף מספר 26

בס"ד, ב' באדר תש"נ.

משנה פאה פרק ח משנה ז – כתב יד קויפמן

אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכר בפונדיון. מארבע [סאין] בסלע. לן. נותנין לו פרנסת לינה.

שבת. נותנין לו מזון שלוש סעודות.

5 מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחויי.

מזון ארבע-עשרה. לא יטול מן הקופה.

והקופה ניגבת בשנים ומתחלקת בשלשה.

תוספתא מסכת פאה (ליברמן) פרק ד

הלכה ח

10 אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכר בפונדיון מארבע סאין בסלע

לן נותנין לו פרנסת לינה שמן וקטנית

שבת נותנין לו מזון שלש סעודות שמן וקטנית דג וירק

במה דברים אמורים בזמן שאין מכירין אותו אבל בזמן שמכירין אותו אף מכסין אותו

היה מסביב על הפתחים אין נזקקין לו לכל דבר

15 הלכה ט

תמחוי כל היום קופה מערב שבת לערב שבת

תמחוי לכל אדם קופה לעניי אותה העיר

אם שהא שם שלשים יום הרי הוא כאנשי העיר לקופה ולכסות ששה חדשים לעניי העיר שנים עשר

חדש

20 הלכה י

עני שנתן פרוטה לקופה ופרוסה לתמחוי מקבלין אותו ממנו

אם לא נתן אין מחייבין אותו ליתן

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף יז עמוד ב

ותניא: כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה: בית דין מכין ועונשין,

25 וקופה של צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה, ובית הכנסת, ובית המרחץ, ובית הכסא, רופא,

ואומן, ולבלר, (וטבח), ומלמד תינוקות.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא בתרא – דף מספר 26

בס"ד, ב' באדר תש"ע.

פירוש הגאונים לטהרות עמ' 41

תמחוי המזינן – פ' קערה גדולה שהיא לאכילת מזון יש לבני אדם חשובים קערה גדולה ויש בגופה שך קערה מגורות מגורות ודומין לקערות בתוך קערה גדולה ויש בהם כל מיני מזון מינים מינים